

УДК 378.147(73)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6\(24\)-1017-1032](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-6(24)-1017-1032)

Співачук Валентина Олександрівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, тел.: (0382) 67-02-76, <http://orcid.org/0000-0002-3924-557X>

Іконнікова Марина Валеріївна доктор педагогічних наук, професор кафедри іноземних мов, Хмельницький національний університет, вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, тел.: (0382) 67-02-76, <http://orcid.org/0000-0002-0134-2331>

Жук Наталія Анатоліївна вчитель англійської мови, спеціаліст I категорії, Комунальний заклад загальної середньої освіти «Ліцей № 15 імені Олександра Співачука Хмельницької міської ради», вул. Проскурівського Підпілля, 125, м. Хмельницький, 29000, тел.: (0382) 55-22-67

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧЕНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗВО

Анотація. Пріоритетним завданням педагогічної освіти є забезпечення людини комплексом знань і вмінь, необхідних для її активного творчого життя та впровадження сучасних технологій навчання. Система вищої освіти є тим осередком науки та культури, який передає знання, уміння та навички молодому поколінню, формує світогляд, культуру, мораль кожного випускника. Вища освіта у сучасних умовах має пріоритетне значення, належить до фундаментальних основ забезпечення розвитку соціально-економічної системи України. Система вищої освіти України зазнала значних змін, що пов'язані з розвитком ринкових відносин, процесами глобалізації, євроінтеграції та інформатизації суспільства. Сучасна вища освіта України потребує модернізації фундаментальних положень. Підготовка майбутніх магістрантів в умовах закладу вищої освіти повинна спрямовуватись на формування фахівців нової генерації, здатних до інформаційної діяльності в реаліях глобальної економіки. Необхідність всебічного розвитку молодого покоління викликана суспільною потребою у нових типах мислення і нових способах перетворення дійсності. Авторитарна вища школа, яка донедавна була панівною, передбачала виконання соціального замовлення на людину

певного типу. Індивідуальні можливості особистості є одним із базових психологічних ресурсів, що лежить в основі самодостатньої, ініціативної і продуктивної життєдіяльності. Світ, в якому живе людина, стає складним і суперечливим. Щоб виробити розумну стратегію власного життя в цьому світі, необхідно мати досить високий інтелектуальний і творчий потенціал, високий професіоналізм, тому одним з найважливіших завдань вищої школи є особистісний і професійний розвиток студентів. Педагогічна практика вимагає створення відносно простого і в той же час максимально універсального інструментарію здійснення особистісного і професійного розвитку студентів. Даний інструментарій має розкрити структуру цього розвитку та його динаміку в інноваційних технологіях навчання, у моделюванні самого освітнього середовища. У даному контексті варто переглянути основні компоненти освіти: зміст, форми, методи, технології навчання, методичне забезпечення. Відтак освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці. Крім того, впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, а отже, має стати засобом вирішення актуальних завдань конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім, це має полягати в сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційно-практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемноорієнтованого навчання; науково-експериментального при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій; навчально-методичної продукції нового покоління.

Ключові слова: педагогічна технологія, навчання у співпраці, проектна розробка навчання, диференціація, проблемне навчання, модульне навчання.

Spivachuk Valentina Olexandrivna candidate of philology, associate professor of the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyi National University, St. Instytutska, 11, Khmelnytskyi, 29016, tel.: (0382) 67-02-76, <http://orcid.org/0000-000zhuk2-3924-557X>

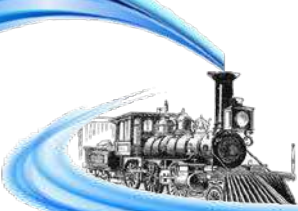
Ikonnikova Maryna Valeriivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyi National University, St. Instytutska, 11, Khmelnytskyi, tel.: (0382) 67-02-76, <http://orcid.org/0000-0002-0134-2331>

Zhuk Nataliia Anatoliivna English teacher, specialist of the first category, Communal institution of general secondary education "Lyceum No. 15 named after Oleksandr Spivachuk of the Khmelnytskyi City Council", St. 125 Proskurivskoho Pidpilya, Khmelnytskyi, 29000, tel.: (0382) 55-22-67

USING OF MODERN TEACHING AND EDUCATION TECHNOLOGIES TO INCREASE THE EFFICIENCY OF LEARNING OF HIGH SCHOOLS' STUDENTS

Abstract. The priority task of pedagogical education is to provide a person with a set of knowledge and skills necessary for his active creative life and the introduction of modern learning technologies. The system of higher education is the center of science and culture that transfers knowledge, skills and abilities to the younger generation, shapes the outlook, culture, and morals of each graduate. Higher education in modern conditions has a priority value, it belongs to the fundamental foundations of ensuring the development of the socio-economic system of Ukraine. The higher education system of Ukraine has undergone significant changes associated with the development of market relations, the processes of globalization, European integration, and informatization of society. Modern higher education in Ukraine needs to modernize its fundamental provisions. The training of future master's students in the conditions of a higher education institution should be aimed at the formation of specialists of a new generation capable of information activities in the realities of the global economy. The need for comprehensive development of the young generation is caused by the social need for new types of thinking and new ways of transforming reality. The authoritarian higher school, which was dominant until recently, envisaged the fulfillment of a social order for a certain type of person. Individual capabilities of the individual are one of the basic psychological resources that underlie self-sufficient, proactive and productive life activities. The world in which a person lives is becoming complex and contradictory. In order to develop a reasonable strategy for one's own life in this world, it is necessary to have a sufficiently high intellectual and creative potential, high professionalism, therefore one of the most important tasks of a higher school is the personal and professional development of students. Pedagogical practice requires the creation of a relatively simple and at the same time maximally universal toolkit for personal and professional development of students. This toolkit should reveal the structure of this development and its dynamics in innovative learning technologies, in modeling the educational environment itself. In this context, it is worth reviewing the main components of education: content, forms, methods, learning technologies, methodical support. Therefore, educational innovations are characterized by a purposeful process of partial changes, leading to the modification of the goal,

content, methods, forms of learning, methods and style of activity, adaptation of the educational process to modern requirements of the time and social demands of the labor market. In addition, the introduction and approval of the new in educational practice is conditioned by positive transformations, and therefore should become a means of solving the actual tasks of a specific educational institution and withstand experimental verification for the final application of innovations. First of all, it should consist in modern modeling, organization of non-standard lecture-practical, seminar classes; individualization of teaching aids; office, group and additional training; optional, chosen by students, knowledge deepening; problem-oriented learning; scientific and experimental when studying new material; development of a new knowledge evaluation control system; application of computer and multimedia technologies; educational and methodical products of a new generation.

Keywords: pedagogical technology, cooperative learning, project development of learning, differentiation, problem-based learning, modular learning.

Постановка проблеми. Перетворення, що відбуваються в економічній, соціальній та багатьох інших сфер життя сучасного суспільства неминуче тягнуть за собою реформування системи вищої освіти. Однією з основних причин змін, що відбуваються, є криза просвітницької парадигми освітнього процесу.

Поняття “педагогічна технологія” увійшло наукову лексику і стало надбанням практики вищої освіти у другій половині ХХ ст. Нині “педагогічна технологія” у науковій літературі розглядається переважно як модель навчально-виховного процесу, при якій конкретний та потенційно можливий результат досягається шляхом використання певних форм та методів навчання. У століття “багатомовного культурного діалогу” особливо важливим є розвиток багатомовної та культурної мовної особистості. Мовна особистість у галузі іноземних мов – це показник здатності людини брати повноцінну участь у міжкультурній комунікації, здатність реалізувати себе у рамках діалогу культур. Іншими словами, це формування вміння у пізнанні власної культури та культури інших народів. Мовна особистість – є багатшаровий багатокомпонентний набір мовних здібностей, умінь та готовностей до здійснення мовних вчинків різного ступеня складності: вчинків, що класифікуються, з одного боку за видами мовної діяльності (говоріння, аудіювання, лист, читання), а з іншого – за рівнями мови (фонетика, граматики, лексика). Успішне формування автономної мовної особистості безпосередньо пов'язані з становленням навчальної компетенції студента, тобто. здібності управління своєю навчальною діяльністю.

Сучасні технології навчання, на наш погляд, є найбільш актуальними способами вирішення поставленого завдання. Термін технології навчання (або

педагогічні технології) використовується для позначення сукупності прийомів роботи вчителя (спосіб його наукової організації праці), за допомогою яких забезпечується досягнення поставлених на уроці мети навчання з найбільшою ефективністю за мінімально можливий для їх досягнення період часу. Термін отримав широке поширення в літературі 60-х рр. ХХ століття у зв'язку з розвитком програмного навчання та спочатку використовувався для позначення навчання із застосуванням технічних засобів. Таким чином, до поняття “технології навчання” стали включати всі основні проблеми дидактики, пов'язані з удосконаленням навчального процесу та підвищенням ефективності та якості його організації.

У наші дні відбулася диференціація двох складових змісту терміна: технології навчання (Technology of Teaching) та технології у навчанні (Technology in Teaching). За допомогою першого терміна позначають прийоми наукової організації праці вчителя, з допомогою яких найкраще досягаються поставлені мети навчання, а за допомогою другого – використання у навчальному процесі технічних засобів навчання.

Найважливішими характеристиками технологій навчання вважаються наступні: а) результативність (високий рівень досягнення поставленої навчальної мети кожним студентом); б) економічність (за одиницю часу засвоюється великий обсяг навчального матеріалу при найменшій витраті зусиль на оволодіння матеріалом); в) ергономічність (навчання відбувається в обстановці співробітництва, позитивного емоційного мікроклімату, за відсутності перевантаження та перевтоми), г) висока мотивованість у вивченні предмета, що сприяє підвищенню інтересу до занять і дозволяє вдосконалювати найкращі особистісні якості студента, розкрити його резервні можливості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість дослідників розглядають технології навчання як один із способів реалізації на заняттях особистісно-діяльнісного підходу до навчання, завдяки якому студенти виступають як активні творчі суб'єкти навчальної діяльності. Сутність процесу нововведень у технології і методи сучасного навчання стали об'єктом дослідження як зарубіжних, так і українських вчених. Наукові розвідки А. М. Алексюка, І. І. Доброскок, В. П. Коцура, С. О. Нікітчиної, В. Г. Кременя, В. В. Ільїна, С. В. Пролеєва, М. В. Лисенка, П. Ю. Сауха та інших присвячені загально-теоретичним, науковопрактичним проблемам інноваційної парадигми у вищій школі, окремим прогресивним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній практиці [1, с. 27]. Зокрема, автори пов'язують інновації у навчанні з необхідністю: вдосконалення традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація); трансформації існуючого традиційного освітнього процесу, тобто радикальних перетво-

рень та комплексних видозмін. Дослідники проблем педагогічної інноватики О. І. Абдалова, О. Ю. Ісакова, О. В. Василенко, І. О. Галиця і О. С. Галиця, В. В. Докучаєва, О. В. Фатхутдінова та інші розуміння нового в освітньому процесі співвідносять із такими характеристиками як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти до серйозних перетворень, які відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства.

Мета статті – висвітлити основні риси використання сучасних технологій навчання для підвищення ефективності навченості студентів ЗВО та вплив інформаційно-освітнього середовища на якість навчання та підготовки фахівців в умовах реалій сьогодення.

Виклад основного матеріалу. В умовах постійних змін в усіх сферах життя і діяльності людини, стрімкого розвитку і впровадження в практику новітніх технологій виробництва, широкого проникнення комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій в усі галузі діяльності людини перед нею ставляться такі завдання, які можна розв'язати лише за умови швидкої адаптації до нових умов, вміння постійно навчатися та переймати і застосовувати на практиці нові ідеї. В усіх сферах діяльності людини потрібні не тільки глибокі знання, але й уміння творчо використовувати їх у різних ситуаціях.

Будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності):

Концептуальність. Кожній педагогічній технології повинна бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети.

Системність. Педагогічній технології мають бути притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність.

Можливість управління. Передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапну діагностику, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів.

Ефективність. Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти.

Відтворюваність. Можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами.

Візуалізація (характерна для окремих технологій). Передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників.

Кваліфікований спеціаліст протягом життя змушений кілька разів опановувати нові технології. Тому виникають якісно нові вимоги до фахівця – здатність швидко засвоювати технічні новинки і нові технології. Тому важливо не тільки озброювати студентів певною системою знань, але й навчити їх мислити та самостійно здобувати знання.

Для розвитку пізнавального інтересу студентів необхідно формувати бажання самостійно оволодівати знаннями, розвивати стійкий інтерес до навчання. Навчальна діяльність має бути цікавою, приносити студентам задоволення та радість, підвищувати їх тонус, сприяти росту їх пізнавальних здібностей.

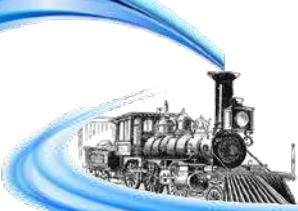
Необхідно активізувати розумову діяльність студентів під час навчання, і це треба робити на всіх етапах навчального процесу, чи то вивчення нового матеріалу, чи то виконання лабораторних робіт, розв’язування задач, перевірка, закріплення знань, повторення тощо.

У методиці викладання іноземних мов до сучасних технологій навчання прийнято відносити: навчання у співпраці; проектні технології; використання інтенсивних методів навчання (комунікативна технологія, ігрова технологія, проблемне навчання); інформаційно-комунікаційні технології, застосування технічних засобів навчання, дистанційне навчання; різнорівневе (диференційоване) навчання; модульне навчання.

Навчання у співпраці. Ця технологія навчання базується на ідеї взаємодії студентів у групі занять, ідеї взаємного навчання, при якому студенти беруть він як індивідуальну, а й колективну відповідальність за вирішення навчальних завдань, допомагають один одному та несуть колективну відповідальність за успіхи кожного. На відміну від фронтального та індивідуального навчання, в умовах якого студент виступає як індивідуальний суб’єкт навчальної діяльності, відповідає лише “за себе”, за свої успіхи та невдачі, а взаємини з викладачем носять суб’єктно-суб’єктний характер, при навчанні у співпраці створюються умови для взаємодії та співробітництва в системі “студент – викладач – група” та відбувається актуалізація колективного суб’єкта навчальної діяльності

Прийоми навчання у співпраці реалізуються під час виконання студентами ігрових завдань у запропонованих їм ситуаціях спілкування. Для оволодіння мовою важливою умовою є спілкування на мові, що вивчається. За нашими спостереженнями, навчання у співпраці – це навчання у процесі спілкування студентів один з одним, а цілеспрямована робота у співпраці дозволяє підвищити інтерес до занять та значно збільшити час мовної практики кожного студента на занятті.

Проектна розробка навчання. Ця технологія навчання є подальшим розвитком концепції навчання у співпраці та заснована на моделюванні

соціальної взаємодії у групі під час занять. Студенти виконують різні соціальні ролі та готуються до виконання в процесі вирішення проблемних завдань у ситуаціях реальної взаємодії.

Популярність проектної технології пояснюється, насамперед тим, що проектне завдання, яке належить виконати студенту, безпосередньо пов'язує процес оволодіння мовою з оволодінням певним предметними знаннями і можливістю реально використовувати ці знання. Таким чином, орієнтація на створення проекту як особистісного освітнього продукту робить процес оволодіння предметними знаннями особистісно значимим для студента, особистісно мотивованим.

З вище сказаного зрозуміло, що метод проектів передбачає вирішення студентами будь-якої проблеми. А для її вирішення студенту потрібно не тільки знання мови, а й володіння певним обсягом предметних знань, необхідних та достатніх для вирішення проблеми.

Перерахуємо деякі загальнодидактичні ознаки проектної технології, що визначає структуру та зміст проектів, які належить готувати студентам на заняттях з практики мови.

1. Домінуючі у проекті види діяльності: рольово-ігровий, інформаційний, проектно-орієнтовний.

2. Предметно-змістовна сторона проекту: монопроект (в рамках однієї ситуації спілкування або однієї галузі знань чи міжпредметний проект (зачіпає ситуації та коло знань із різних предметів).

3. Характер координації дій у процесі виконання проекту: з відкритою, явною координацією (безпосередній) або з прихованою координацією (Неявною, що імітує можливий характер дії у тій чи іншій ситуації).

4. Характер виконання проекту: декілька членів навчальної групи, які об'єднуються інтересом до виконання проекту, вся група, які навчаються навчального закладу.

5. Тривалість виконання проекту: короткострокове, довгострокове.

Пропонуються різні варіанти проектів у галузі вивчення мов. Це можуть бути ігрові – рольові проекти (розігрування ситуації, драматизація тексту), інформаційні проекти (Підготовка повідомлення на запропоновану тему), видавничі проекти (підготовка матеріалів для стінної газети, радіопередачі), сценарні проекти (організація зустрічі з цікавими людьми), творчі роботи (твір, переклад тексту).

Різномірне навчання. Проблема диференціації навчання є однією із центральних в особистісно-орієнтованому підході. Щоб сформулювати позитивну самооцінку, важливо об'єктивно усвідомлювати, в якому напрямку людина здатна досягти найбільшого успіху. Це проблема самоактуалізації.

Диференціація за загальними здібностями відбувається на підставі обліку загального рівня навченості, розвитку студентів, окремих особливостей

психічного розвитку – пам'яті, мислення, пізнавальної діяльності. Інші індивідуальні відмінності студентів враховуються під час організації внутрішньої диференціації на занятті за рахунок відповідних технологій навчання.

Диференціація за приватними здібностями передбачає відмінності студентів щодо здібностей до тих чи інших предметів. Диференційований підхід до навчання може бути реалізований з використанням сучасних інформаційних технологій та мультимедійних проєктів. Викладач формулює тему проєкту з урахуванням індивідуальних інтересів та можливостей студента заохочуючи його до творчої праці. В цьому у разі студент може реалізувати свій творчий потенціал, самостійно обираючи форму подання матеріалу, спосіб та послідовність його викладу. При цьому за критерій оцінки діяльності студента приймаються його зусилля з оволодіння цим матеріалом, творчим його застосування.

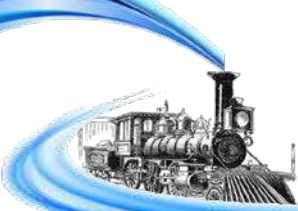
Комп'ютерне моделювання експерименту дозволяє кожному студенту виконувати завдання у зручному для нього ритмі, по-своєму змінювати умови експерименту, досліджувати процес незалежно від інших студентів. Це також сприяє виробленню досліdnих навичок, спонукає до творчого пошуку закономірностей у будь-якому процесі чи явище.

Комп'ютерне тестування, як і будь-яке тестування, також дає можливість індивідуалізувати та диференціювати завдання шляхом різнорівневих питань. До того ж, тести на комп'ютері дозволяють повернутися до невідпрацьованих питань та зробити “роботу над помилками”.

Тестування за допомогою комп'ютера також набагато привабливіше для студента, ніж традиційна контрольна робота або тест. По перше, студент не пов'язаний безпосередньо з викладачем, він спілкується насамперед із машиною. По-друге, тести також можуть бути представлені в ігровій формі. При неправильній відповіді можна почути смішний звук або побачити несхвальне похитування голови якогось забавного героя. Звичайно, що таке тестування не викликає стрес або негативні емоції.

Інформаційно-комунікаційні технології. ІКТ зайняли міцне місце у процесі навчання іноземної мови. Практика показує, що вони мають чимало переваг перед традиційними методами навчання. Серед них можна виділити індивідуалізацію навчання, інтенсифікацію самостійної роботи студентів та підвищення кваліфікації пізнавальної активності.

Комп'ютер – засіб при навчанні, що посилює та розширює можливості його навчальної діяльності. Застосовуючи комп'ютер на заняттях, можна домогтися засвоєння більшої кількості матеріалу, організувати самостійну роботу та ефективний контроль. Що відповідає основним цілям навчання англійської мови: формування та розвитку комунікативної культури та навчання практичного володіння мовою.

ІКТ пропонують вигідні варіанти представлення творчих ідей і, звичайно ж, додають нові. Тексти та діалоги можна набрати та обробити в електронному вигляді, додати до них вправи, заощадивши час на їх створення, аудіокасети зручно замінити електронними відеофільмами, а барвисті ілюстрації нескладно перетворити у презентації в авторській обробці. Це дозволяє: тренувати різні види мовної діяльності, поєднувати їх у різних комбінаціях, формувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації та автоматизувати мовні дії. Неоціненну допомогу у підготовці дидактичного матеріалу, презентацій та самих занять надають мультимедійні ресурси.

Студенти використовують ІКТ для виконання проектних завдань та письмових робіт. Виконуючи письмові проекти з різних тем, студенти можуть уявити їх на електронному носії, а також надіслати викладачу з електронної поштою або залишити повідомлення на персональній сторінці викладача в Інтернеті. Необхідно відзначити, що будь-яке готове завдання вимагає переробки чи доопрацювання залежно від рівня знань та вмінь студентів. Складаючи тести та контрольні роботи, використання ІКТ може багаторазово урізноманітнити види завдань та варіантів.

Інтернет – необмежені можливості для навчання англійської мови. Для цього можна використовувати практично всі можливості мережі: електронну пошту, розмова в мережі, пошукові системи, довідкові каталоги, доступ до інформаційних ресурсів, публікації, відео конференції, телеконференції.

Впровадження ІКТ у процес навчання іноземною мови позитивно впливає мотивацію. Студенти отримують можливість застосовувати свої знання та навички в нових умовах. Багато комп'ютерних програми дають можливість студентам навчатися із захопленням, тобто. грати. Процес засвоєння матеріалу йде набагато швидше та легше. Наступний важливий фактор – це успішне використання індивідуальної форми роботи. Наприклад, у такому складному розділі вивчення мови як граматики не всіма студентами легко засвоюються правила та структури. Комп'ютер дає можливість кожному індивідуально попрацювати над тим чи іншим граматичним матеріалом під керівництвом викладача чи без нього. У такому разі має місце самостійна робота студентів. Інтернет технології роблять освітній процес більш відкритим для нових ідей та джерел знань. Можливі електронні публікації статей та презентацій. Інтернет робить освіту та самоосвіту захоплюючою та привабливою як для студентів, так і для викладача.

Звичайно, не можна стверджувати, що використання ІКТ допоможе вирішенню всіх проблем у навчанні іноземної мови, але це ефективний засіб проти одноманітності. Інформаційні технології дозволяють докорінно змінити організацію процесу навчання студентів, формуючи вони системне мислення;

використовувати комп'ютери з метою індивідуалізації навчального процесу та звернутися до принципово нових пізнавальних засобів.

Використання сучасних інформаційних технологій розширює рамки освітнього процесу, підвищує його практичну спрямованість. Підвищується мотивація студентів в освітньому процесі, і створюються умови для їх успішної самореалізації у майбутньому.

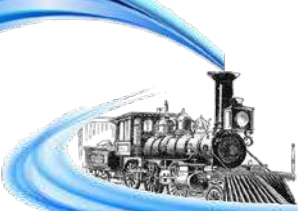
Технічні засоби навчання (ТЗН). Технічні засоби навчання – це апаратура та технічні пристрої, що використовуються у навчальному процесі для передачі та зберігання навчальної інформації, контролю над ходом її засвоєння, формуванням знань, мовних навичок умінь. Якщо система АВЗН індивідуальна, тобто. призначений для роботи з конкретним навчальним комплексом, та розрахована на певний контингент студентів, то система ТЗН значною мірою універсальна та придатна для застосування при різних формах та види навчання. Специфіка ТЗН полягає у її здатності обслуговувати такі форми навчання та контролю, які неможливо здійснювати без спеціальної апаратури.

Сучасний етап розвитку техніки характеризується переходом до створення багатофункціональних навчальних комплексів та автоматизованих навчальних систем на базі ЕОМ. Такі комплекси та системи мають універсальні дидактичні можливості; вони дозволяють вести навчання у діалоговому режимі з урахуванням індивідуальних можливостей студентів, забезпечувати навчання із використанням сучасних технологій.

Щодо навчання мови ТЗН прийнято поділяти на такі групи засобів: звукотехнічні, світлотехнічні, звукосвітлотехнічні, засоби програмного навчання.

Аудіовізуальні засоби навчання (АВЗН). Під аудіовізуальними засобами навчання маються на увазі посібники, розраховані на зорове, слухове чи зорово-слухове сприйняття укладеної у яких інформації. З урахуванням каналу надходження інформації АВЗН прийнято поділяти на слухові (фонограми), зорові (відеограми), зорово-слухові (відеофонограми). Перелічені засоби навчання можуть бути навчальними, тобто. містити методично оброблений матеріал, спеціально призначений для оволодіння мовою (навчальні діафільми, кінофільми, програми для роботи з комп'ютером та ін.), і ненавчальними, які залучаються як навчальні матеріалів, але спочатку такими, що не є. На заняттях використовуються також природні засоби масової інформації, що включаються до навчального процесу (наприклад, телевізійні передачі).

АВЗН є ефективним джерелом підвищення якості навчання завдяки яскравості, виразності та інформаційної насиченості зорово-слухових образів, що відтворюють ситуації спілкування та знайомлять із країною досліджу-

ваного мови. При цьому на заняттях успішно реалізуються дидактичний принцип наочності, можливості індивідуалізації навчання та водночас масовість в охопленні студентів (наприклад, при перегляд теле- і кінофільмів). Підвищується мотиваційна сторона навчання, а систематичне застосування АВЗН дозволяє заповнити відсутність мовного середовища на всіх етапах занять.

Навчання на основі спілкування є сутністю всіх інтенсивних технологій навчання іноземної мови. Інтенсивна технологія розроблена болгарським ученим Г. Лозановим і породила ряд практичних варіантів у нашій країні (інтенсивні курси Г. Долі, А. Г. Горн та ін.). У вищій школі теорія та практика комунікативного інтенсивного навчання іноземної мови розроблено Г. А. Китайгородським. Концептуальні положення цієї технології можна звести до таких.

1. Іноземна мова, на відміну інших предметів, є одночасно і метою, і засобом навчання.

2. Мова – засіб спілкування, ідентифікації, соціалізації та залучення індивіда до культурних цінностям.

3. Опанування іноземної мови відрізняється від оволодіння рідним: способами оволодіння; щільністю інформації в спілкуванні; включеністю мови в предметно-комунікативну діяльність; сукупністю реалізованих функцій; співвіднесеністю із сензитивним періодом мовного розвитку.

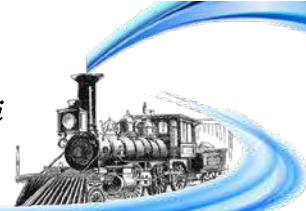
Головними учасниками процесу навчання є студент і викладач. Відносини між ними засновані на співробітництві та рівноправному мовленнєвому партнерстві.

Проблемне навчання. Технологія проблемного навчання не нова: вона набула поширення у 20–30-х роках у радянській та зарубіжній школі. Проблемне навчання ґрунтується на теоретичних положеннях американського філософа, психолога та педагога Дж. Дьюї (1859–1952), який заснував у 1894 р. у Чикаго дослідну школу, в якій навчальний план було замінено ігрової та трудової діяльністю.

Сьогодні під проблемним навчанням розуміється така організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій та активну самостійну діяльність студентів з їх вирішення, внаслідок чого і відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками, вміннями та розвиток розумових здібностей.

У сучасній теорії проблемного навчання розрізняють два види проблемних ситуацій: психологічну та педагогічну. Перша стосується діяльності студентів, друга представляє організацію навчального процесу.

Педагогічна проблемна ситуація створюється за допомогою активізуючих дій, питань викладача, що підкреслюють новизну, важливість, красу та інші відмінні якості об'єкта пізнання.

Створення психологічної проблемної ситуації суто індивідуально. Проблемні ситуації можуть створюватися на всіх етапах процесу навчання: під час пояснення, закріплення, контролю.

Викладач створює проблемну ситуацію, направляє студентів на її рішення, організовує пошук рішення. Таким чином, студент ставиться у позицію суб'єкта свого навчання і як результат у нього утворюються нові знання, він опановує новими способами дії. Проблема управління проблемним навчанням у тому, що виникнення проблемної ситуації - акт індивідуальний, тому від викладача вимагається використання диференційованого та індивідуального підходу. Варіантами проблемного навчання є пошукові та дослідні методи, за яких студенти ведуть самостійний пошук та дослідження проблем, творчо застосовують та добувають знання.

Модульне навчання. Основною метою курсу іноземної мови є підготовка широко ґрунтованого спеціаліста засобами іноземної мови, який у процесі навчання виступає не стільки як самостійна дисципліна, скільки як предмет, підпорядкований профільним дисциплінам, що є медіумом спеціальних знань у реалізації освітньої професійної програми, що відкриває перед студентами великі можливості для ознайомлення із зарубіжним досвідом у сфері обраної спеціальності.

Зміст занять із використанням технології модульного навчання складається із системи модулів. Модуль дозволяє студенту, включеному у спільну діяльність, послідовно, частинами виробляти усвідомлену взаємодію у зоні загальних цілей. Завдяки модулю студент дозує зміст, розуміє, яка інформація обговорюється і з якою метою. Цілі взаємодіючих суб'єктів можуть ґрунтуватися на двох моментах: або на структурі теми (елементи, норми зв'язків, функції, характеристики), або методі вивчення (методи, алгоритми, якими працює система).

Модуль служить інваріантним діяльним засобом організації змісту та здійснення інформаційного обміну. Він високою мірою гарантує задоволення потреб, що є в даний момент у людини. Головне призначення модуля – розвивати мислення, свідомість людини.

Під модулем мається на увазі закінчений, цілком автономний курс, що включає навчання як окремим, і всім видам мовної діяльності залежно від цілей та завдань, які необхідно реалізувати у процесі проходження матеріалу. При повної самостійності окремого модульного курсу, він, тим не менш, залежить від інших модулів та інтегрований у загальний курс іноземної мови.

Основною умовою функціонування кожного модуля є забезпеченість його програмою та дидактичним матеріалом, що складається з таких основних компонентів: набору відповідних автентичних текстів/навчального посібника; робочого зошита студента; словника-мінімуму; дидактичних матеріалів для

роботи з ТЗН, комп'ютерними базами даних та ресурсів Інтернет; навчально-методичних мультимедійних розробок для самостійної роботи студентів. Останній тип навчальної літератури буде, безсумнівно, набувати все більшої значущості у зв'язку з нестачею аудиторного годинника і при необхідності і важливості оволодіння студентами методикою самоосвіти. А побудова навчально-методичної розробки для самостійної роботи студентів у вигляді матеріалів для роботи на комп'ютері відкриває широкі можливості як для самостійної роботи в комп'ютерному класі, так і для дистанційної форми навчання, яка, як показує практика, отримує дедалі більше широке розповсюдження. Перенесення ж матеріалу всього модуля на магнітні носії дозволив би вирішити багато проблем, що стоять в даний час перед кафедрами іноземних мов, і, насамперед, проблему нестачі кваліфікованих викладацьких кадрів.

Модульна система навчання іноземної мови має низку переваг. Вона “стикує” всі рівні навчання та скорочує розрив між об'єктивними причинами, що виникли в останні роки, високими вимогами до рівня володіння іноземною мовою випускника немовного вузу та обмеженою кількістю навчальних годин, що виділяються іноземною мовою навчальними професійними програмами.

Вона уніфікована та може бути використана різними кафедрами іноземних мов набудь-якому факультеті та відділенні: модуль може бути стиснутий або розширений в залежності від навантаження кількості годин, що виділяється на певну спеціальність.

Модульний характер навчання дає можливість визначити інтеграційні зв'язки між модулями іноземної мови та модулями спеціальних дисциплінарних циклів, виявити, на основі цього, можливе поєднання цих освітніх сфер та проводити “бінарні” уроки і навіть цілі цикли занять. Модульний підхід якнайкраще поєднує традиційні та нетрадиційні методи навчання іноземних мов, відповідаючи тим вимогам, які зазвичай пред'являються дидактикою до навчання іноземної мови у немовному – штучному – середовищі.

Висновки. Розвиток освіти ХХІ століття спонукає до оновлення методів та прийомів навчання, запровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій, сучасних концепцій та способів формування у студентів предметних та життєвих компетенцій. Застосування інноваційних технологій, які будуються на комплексному психологічному вивченні особистості всіх учасників навчально-виховного процесу, дає можливість позитивно розвивати їх інтелектуальну, соціальну, духовну сфери, сприяє соціальному самоствердженню й культурному самостворенню. Використання різноманітних освітніх технологій є результатом творчого підходу викладача до справи.

Нам, викладачам, часто здається, що ми володіємо ключами від знань і, що саме ми, маємо передати їх дітям, вдало і старанно пояснивши, розтлумачивши. Але життя змінилось так, що навчальний заклад більше не є монополістом знань і тому необхідно використовуючи сучасні інформаційні технології, йти в ногу з життям, щоб не бути викинутими не узбіччя.

Актуальність проблеми використання інноваційних технологій навчання на заняттях спеціальних дисциплін полягає в тому, що сучасні досягнення науки та техніки вимагають сучасних уроків, які враховують ці досягнення.

Таким чином, важливою умовою організації навчально-виховного процесу є вибір викладачем раціональної системи методів і прийомів активного навчання, використання сучасних технологій у поєднанні з традиційними засобами. Процес навчання повинен бути організований так, щоб зорієнтувати дитину на досягнення нею цілей, які вона сама собі поставила.

На наш погляд, доцільно комплексне, інтегративне використання у навчальному процесі з оволодіння міжкультурним спілкуванням усіх вищезгаданих технологій навчання. У сучасній освіті все більший акцент робиться працювати з інформацією. Студентам важливо вміти самостійно добувати додатковий матеріал, критично осмислювати отримвану інформацію, вміти робити висновки, аргументувати їх, маючи необхідні факти, вирішувати проблеми, що виникають. Робота з інформацією, особливо, якщо врахувати можливості, які відкриває глобальну мережу Інтернет, стає дуже актуальною. Таким чином, у процесі набуття інтелектуальних умінь допомога вчителя буде полягати у відборі та використанні у своїй практиці технологій, які орієнтовані саме на такі види діяльності.

Література:

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство. – № 1 (4). – 2015. – С. 27–28.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с
3. Поясок Т. Б. Сучасні технології освітнього процесу : навчальний посібник / Т. Б. Поясок, О. І. Беспарточна, О. В. Костенко. – Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. – 224 с.
4. Прокопів Л. М. Інноваційні освітні технології : навчально-методичний посібник / упорядник Л.М. Прокопів. – Івано–Франківськ, 2020. – 172 с
5. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : Навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти / Л. В. Лебедик, В. Ю. Стрельніков, М. В. Стрельніков. – Полтава : АСМІ, 2020. – 303 с.
6. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол. : Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігаєва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 182 с.

References:

1. Bystrova Yu.V. (2015) Innovatsiyni metody navchannya u vyshchiiy shkoli Ukrayiny [Innovative teaching methods in higher education of Ukraine]. *Pravo ta innovatsiynne suspilstvo – Law and innovative society*, 1 (4), 27–28. [in Ukrainian].
2. Bihych O. B., Borysko N. F., Boretska H. E. (2013) *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice]. – Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
3. Poyasok T.B. (2019) *Suchasni tekhnolohiyi osvithnoho protsesu* [Modern technologies of the educational process] – Kremenichuk : PP Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian].
4. Prokopiv L.M. (2020) *Innovatsiyni osvithni tekhnolohiyi* [Innovative educational technologies]. – Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].
5. Lebedyk L.V., Strelnikov V.Yu., Strelnikov M.V. (2020) *Suchasni tekhnolohiyi navchannya i metodyky vykladannya dystsyplin* [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines]. – Poltava : ASMI. [in Ukrainian].
6. Lukyanova L. B., Anishchenko O. V., Sihayeva L. Ye. S. (2013) *Suchasni tekhnolohiyi osvity doroslykh* [Modern technologies of adult education]. – Kirovohrad : Imeks-LTD. [in Ukrainian].